Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರ 'ತಲೆದಂಡ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷದ ಸ್ವರೂಪ

ಡಾ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಕೆ.ಎನ್.

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ – 562101

ಸಾರಲೇಖ (Abstract):

ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರ 'ತಲೆದಂಡ' ನಾಟಕವು ಕನ್ನಡದ ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಈ ನಾಟಕವು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಮೂಲಕ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವ, ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಶರಣ ಚಳವಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜನ್ಮಾಧಾರಿತ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹದ ಮೂಲಕ ದುಡಿಮೆಗೆ ಗೌರವ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಂತಹ ವೇದಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ವಿಚಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತಂಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟವಾದ ಹರಳಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮಧುವರಸರ ಕುಟುಂಬಗಳ ನಡುವಿನ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧವು ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಘಟನೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ವಿವಾಹದ ವಿಷಯವಾಗಿರದೆ ಸಮಾಜದ ಹಳೆಯ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಸಮಾನತೆಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುವ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಮೂಲಕ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತನ್ನನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ರಾಜ ಬಿಜ್ಜಳನ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡಗಳು ಮತ್ತು ತನ್ನದೇ ಅಧಿಕಾರದ ರಕ್ಷಣೆಯ ನಡುವೆ ಹೇಗೆ ಸಿಲುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾಟಕ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ 'ತಲೆದಂಡ' ನಾಟಕವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷ, ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ 'ತಲೆದಂಡ' ನಾಟಕವನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವ ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಸಮಾನತೆಯ ಆಶಯ ಹೇಗೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸವಾಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ, ಅಧಿಕಾರದ ಸ್ವಭಾವ, ರಾಜಕೀಯ ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹರಳಯ್ಯ–ಮಧುವರಸರ ಘಟನೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ನಂತರ ಉಂಟಾಗುವ ದುರಂತದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಲೇಖನವು 'ತಲೆದಂಡ' ನಾಟಕದ ಕಥಾವಸ್ತು ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಿದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವುಗಳ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಮಾನತೆಯ ಚಿಂತನೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷ, ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆ ಎಂಬ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು (Keywords): ತಲೆದಂಡ, ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ್, ಬಸವಣ್ಣ, ಶರಣ ಚಳವಳಿ, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷ, ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆ, ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣ, ಕಾಯಕ, ದಾಸೋಹ, ಸಮಾನತೆ, ಕಲ್ಯಾಣ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ (Introduction):

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ನಾಟಕವು ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆಯ ಸಾಧನವಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮತ್ತು ಜನರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನೀಡುವ ಕಲಾರೂಪವೂ ಆಗಿದೆ. ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಕಾರರು ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರ ನಾಟಕಗಳು ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅವರು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ತಲೆದಂಡ' ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಕಥಾಭೂಮಿಕೆಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರೂ ನಾಟಕದ ಚಿಂತನೆ ಕೇವಲ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜಾತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವ, ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ, ಹಿಂಸೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕುರಿತು ನಾಟಕ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತುತ್ತದೆ. ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಸಮಾನತೆಯ ಆಶಯ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷವೇ ಕಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ.

ನಾಟಕವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಅರಿವು ಅಗತ್ಯ. ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಡಳಿತವಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ಶರಣರು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದ್ದ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಅವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಗೌರವ, ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು ಎಂಬ ಚಿಂತನೆ ಅವರ ಚಳವಳಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರವಾಗಿದ್ದವರ ವಿರೋಧವೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಇದೇ ವಿರೋಧ ಮುಂದೆ ಗಂಭೀರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ:

'ತಲೆದಂಡ'ದ ಕಥೆಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಲ್ಯಾಣವೇ ಪ್ರಮುಖ ಹಿನ್ನೆಲೆ. ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಿಗುವ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಮಾನ ಅವನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅವನ ಜನ್ಮದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿತ್ತು. ಜನ್ಮದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಕೆಳಜಾತಿ ಎಂಬ ವಿಭಾಗಗಳು ಸಹಜವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಈ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ಸಮಾನ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಕೇವಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆ, ವೃತ್ತಿ, ಮದುವೆ, ಊಟ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

Cover Page

ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಇತ್ತು. ಯಾರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಬೇಕು ಎಂಬುದರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಯಾರಿಗೆ ಗೌರವ ನೀಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಜಾತಿಯ ನಿಯಮಗಳು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಶರಣ ಚಳವಳಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ನೇರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅವನ ಜಾತಿಯಿಂದ ನೋಡಬಾರದು. ಅವನ ಕೆಲಸ, ಅವನ ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಾನವೀಯತೆಯೇ ಅವನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಶರಣ ಚಳವಳಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರಮುಖ ಚಿಂತನಾ ಚಳವಳಿಯಾಗಿದೆ. ಶರಣರು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕೇವಲ ಆಚರಣೆಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿನೊಂದಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಸಂಬಂಧ ಇರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಒತ್ತಿಹೇಳಿದರು. ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕು ನೀತಿ, ದುಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು.

ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹ ಮುಖ್ಯ. ಕಾಯಕ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ದುಡಿಮೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸವಾದರೂ ಗೌರವಯುತವಾದುದೇ. ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವವನ ಜಾತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅದರ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಾರದು. ದಾಸೋಹವು ದುಡಿದು ಗಳಿಸಿದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನೋಭಾವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹ ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಸಮಾನತೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಈ ಚಿಂತನೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮೇಲಾಗಿ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಾಗಿ ನೋಡುವ ಮನೋಭಾವ ಇತ್ತು. ಶರಣ ಚಳವಳಿ ದುಡಿಮೆಯನ್ನೇ ಗೌರವದ ಮಾನದಂಡವನ್ನಾಗಿಸಿದಾಗ ಈ ಭೇದಭಾವದ ನೆಲೆ ದುರ್ಬಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಶರಣ ಚಳವಳಿಯು ಕೇವಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿಯಾಗದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯ ಚಳವಳಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಅನುಭವ ಮಂಟಪ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಆಶಯ:

ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಜನರು ಸೇರಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಜಾತಿ, ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕಿಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆಗೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡುವ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಅನುಭವ ಮಂಟಪದಂತಹ ವೇದಿಕೆ ಹಳೆಯ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪರ್ಯಾಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತನಾಡಬಹುದು ಎಂಬುದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ. ತನ್ನ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯ ದೊರೆಯಲು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾವ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ನಿರ್ಣಾಯಕವಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಆತ್ಮಗೌರವ ಬೆಳೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ.

ಈ ರೀತಿಯ ಸಮಾನತೆಯ ವಾತಾವರಣ ಹಳೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೌಲ್ಯವಿದೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಭುತ್ವಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಅಸಹನೀಯವಾಗಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಸಮಾನತೆಯ ಆಶಯವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ವಿರೋಧದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಚಿಂತನೆ:

'ತಲೆದಂಡ'ದ ಪ್ರಮುಖ ಆಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆ. ಜಾತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ವಿಭಜಿಸುವುದು ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ವಿರುದ್ಧ ಎಂದು ಶರಣ ಚಳವಳಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಚಿಂತನೆಯ ಮಹತ್ವವೆಂದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ನೈಜ ಜೀವನದ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಅವನ ಜನ್ಮದಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಮಾಜದ ಆಳವಾದ ರಚನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಕೇವಲ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೂ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು. ಶರಣ ಚಳವಳಿ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕುತ್ತದೆ.

ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವವೆಂದರೆ ಅದು ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಅರ್ಥ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಜಾತಿಯ ಮೂಲಕ ನೋಡದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ನೋಡುವ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಸುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. ವಿವಾಹ, ಊಟ, ಸ್ನೇಹ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಜಾತಿಯ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆಯು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬದುಕಿನ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಹರಳಯ್ಯ–ಮಧುವರಸರ ಘಟನೆ:

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಳಯ್ಯನ (ಮಗ ಶೀಲವಂತ) ಮತ್ತು ಮಧುವರಸರ (ಮಗಳು ಕಲಾವತಿ) ಕುಟುಂಬಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧವು ಕಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ತಿರುವಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಎರಡು ಕುಟುಂಬಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿರದೆ ಜಾತಿ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮೀರುವ ಮಹತ್ವದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಘಟನೆ. ಆ ಕಾಲದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನದ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಬೇಕು, ಯಾರನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಜಾತಿಯ ನಿಯಮಗಳೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಜಾತಿಗಳ ನಡುವಿನ ವಿವಾಹವು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಸಮಾಜದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಅಪರಾಧವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶರಣರ ಸಮಾನತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಅವನ ಜಾತಿಯಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಅನ್ಯಾಯ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಗುಣ, ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯತೆಯೇ ಅವನ ನಿಜವಾದ ಗುರುತು ಎಂಬ ಚಿಂತನೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿವಾಹವು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕುಟುಂಬದ ಘಟನೆ ಎಂಬ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಕ್ರಮೇಣ ದೊಡ್ಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಜಾತಿಯ ಗಡಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ಮೀರುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಈ ಘಟನೆ ನೇರವಾಗಿ ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಬೇರೂರಿದ್ದ ಜಾತಿ ಭೇದವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಈ ವಿವಾಹ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು ಎಂಬ ಶರಣರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಇದು ಜೀವಂತ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶರಣರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಸಮಾನತೆ ಕೇವಲ ಮಾತು ಅಥವಾ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರವಾಗಿರದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ಆಶಯ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂಬಂಧದ ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ ಅದು ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಭೂತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜನ್ಮವೇ ಅವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಈ ವಿವಾಹ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹರಳಯ್ಯ–ಮಧುವರಸರ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಬಂಧವು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥವನ್ನು

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆ, ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಪರಿವರ್ತನೆ, ಮಾನವೀಯತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟಳೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಈ ಘಟನೆಗೆ ವಿರೋಧವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಕೇವಲ ಒಂದು ವಿವಾಹವಲ್ಲ. ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಕ್ರಮ. ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು ಒಂದು ಹಂತವಾದರೆ ಅದನ್ನು ನಿಜ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುವುದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಎಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ನಡೆಗಳು ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನೇ ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿರೋಧವು ವೈಯಕ್ತಿಕ ದ್ವೇಷದ ರೂಪದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘರ್ಷದ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಹರಳಯ್ಯ–ಮಧುವರಸರ ಘಟನೆ ಹೀಗೆ 'ತಲೆದಂಡ' ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನೂ ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೇಲೆ ಜಾತಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಈ ಘಟನೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹರಳಯ್ಯ–ಮಧುವರಸರ ಘಟನೆ ನಾಟಕದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ಒಂದು ಭಾಗ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಮಾನವೀಯ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಪ್ರಬಲ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಎರಡು ವಿಭಿನ್ನ ಮೌಲ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಒಂದು ಕಡೆ ಜನ್ಮಾಧಾರಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯವಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಮಾನವ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಶಯವಿದೆ. ಈ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮೌಲ್ಯ ಗೆಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಜಗಳವಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ನಡುವಿನ ಹೋರಾಟ. 'ತಲೆದಂಡ'ದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸಂಘರ್ಷ ಕ್ರಮೇಣ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಧಿಕಾರದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಹರಳಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮಧುವರಸರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುವ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆ ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ದಾರುಣ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೀಳಿಸಿ ಆನೆಯ ಕಾಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆಸುವಂತಹ ದಂಡನೆ ಸಮಾಜದ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ಅಮಾನವೀಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದು ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಂತರಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಘಟನೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವು ಇಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಾಧನವಾಗದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಾಧನವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಉಳಿದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಒಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸಬಹುದು. ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಳಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಳಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮಧುವರಸರ ದುರಂತವು ಒಂದು ಕಡೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಅವರ ಬಲಿದಾನವು ಸಮಾನತೆಯ ಚಿಂತನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಗಂಭೀರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ಬಿಜ್ಜಳ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ರಾಜಕಾರಣ:

ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಜ್ಜಳನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಅವನು ರಾಜನಾಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳ ಒತ್ತಡ ಇದೆ. ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದೆಡೆ ಇದ್ದರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳ ವಿರೋಧ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಇದೆ. ರಾಜನ ಪ್ರಮುಖ ಗುರಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಂಘರ್ಷ ತೀವ್ರವಾದಾಗ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೂ ಸಂಕಷ್ಟ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರ ಪರ ನಿಲ್ಲಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ರಾಜನ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಆಶಯ. ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಬರುವ ರಾಜಕೀಯ ಒತ್ತಡ. ಈ ದ್ವಂದ್ವ ಬಿಜ್ಜಳನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸಂಕೀರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಿಜ್ಜಳನ ನಿರ್ಧಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರವು ಯಾವಾಗಲೂ ನ್ಯಾಯದ ಪರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸರಳ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ನಾಟಕ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕಾರವು ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅನ್ಯಾಯದ ಜೊತೆಗೂ ಕೈಜೋಡಿಸಬಹುದು. ಸಮಾಜದ ಪ್ರಭುತ್ವಶಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಒಂದಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಾಗ ದುರ್ಬಲರು ಹೆಚ್ಚು ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾಟಕ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಹಲವು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವ ಇವು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. 'ತಲೆದಂಡ'ದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜಾತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವುದು ಕೇವಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವುದಲ್ಲ. ಅದರ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಕೇವಲ ಕಾನೂನಿನಿಂದಲೇ ನಡೆಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು, ಕೆಲವು ಜನರನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ನೋಡುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು, ಕೆಲವು ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಡುವುದು ಕೂಡ ನಿಯಂತ್ರಣದ ವಿಧಾನಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಮ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಅದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಬದುಕನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪಾತ್ರ:

ಬಸವಣ್ಣನವರು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಕಾಯಕದಿಂದ ಬದುಕಬೇಕು. ದುಡಿಮೆಗೆ ಗೌರವ ಇರಬೇಕು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು ಎಂಬ ಮನೋಭಾವ ಬೆಳೆಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯ. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಸವಾಲು ಕೇವಲ ಹಳೆಯ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬುದು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜನರು ಹಳೆಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿರುವಾಗ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗೆ ನೆಲೆ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರದ ಒತ್ತಡವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವದ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷವೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಅವರು ಸಮಾನತೆಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಆ ಸಮಾಜವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಅವರು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ. ಈ ವೈರುಧ್ಯ ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಚಿಂತನಾ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ಯಾವುದೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳವಳಿಯಂತೆ ಶರಣ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ನೋಡಬಹುದು. ಕೆಲವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಬಹುದು. ಕೆಲವರಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಅರಿವು ಇರಬಹುದು. ಈ ರೀತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಒಂದು ಚಳವಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯೂ ಆಗಬಹುದು ಮತ್ತು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದುರ್ಬಲತೆಯೂ ಆಗಬಹುದು.

'ತಲೆದಂಡ'ದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಾನತೆಯ ದೊಡ್ಡ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಚಳವಳಿಯು ನೈಜ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದಾಗ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಚಿಂತನೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಎಲ್ಲರೂ ಅದರ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಳವಳಿಯೊಳಗೂ ಸಂಘರ್ಷದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಸಮುದಾಯದ ನಿರಂತರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಅಗತ್ಯ. ಜನರ ಮನೋಭಾವ, ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬದಲಾಗಬೇಕು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣದ ವಾಸ್ತವಿಕ ಬದುಕಿನ ನಡುವೆ ಅಂತರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಬಂಧ:

ಹಿಂಸೆ 'ತಲೆದಂಡ'ದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಹರಳಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮಧುವರಸರ ಮೇಲಿನ ಶಿಕ್ಷೆ ಇದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆ ಕೇವಲ ದೈಹಿಕ ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲ. ಅದು ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದೇಶವೂ ಆಗಿದೆ. ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಇಂತಹ ದಂಡನೆ ಎದುರಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ಭಯವನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದು ಇದರ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶ.

ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದಾಗ ಅದು ತನ್ನ ನ್ಯಾಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ನ್ಯಾಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರವೇ ಅನ್ಯಾಯದ ಸಾಧನವಾದಾಗ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾಧಾನ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. 'ತಲೆದಂಡ'ದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂಸೆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಬದಲು ಅದನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಗಂಭೀರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಮಾನತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಹಿಂಸೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಗೆಲುವು ನೀಡಿದರೂ ಶಾಶ್ವತ ಪರಿಹಾರ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನಾಟಕದಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಹರಳಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮಧುವರಸರ ದುರಂತದ ನಂತರ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹದಗೆಡುತ್ತದೆ. ಶರಣರು ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ ವಾತಾವರಣವೂ ಅಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಬಿಜ್ಜಳನ ಹತ್ಯೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರದ ಕೇಂದ್ರವೇ ದುರ್ಬಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ರಾಜನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ದುರಂತವೆಂದು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷ ರಾಜಕೀಯ ಹಿಂಸೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಲುಪಿರುವುದರ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲದಾಗ ಸಂಘರ್ಷ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ರೂಪ ಪಡೆಯಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಘಟನೆ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜನ ಹತ್ಯೆಯ ನಂತರ ಎಲ್ಲವೂ ಸುಧಾರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಅರಾಜಕತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಂದೇಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಬದಲಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಮೂಲಭೂತ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಒಂದು ಅಧಿಕಾರದ ಬದಲಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಅಧಿಕಾರ ಬರಬಹುದು. ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಶರಣ ಸಮುದಾಯದ ಚದುರುವಿಕೆ:

ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ಥಿರತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶರಣರು ಚದುರಿಹೋಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ನಾಟಕದ ದುರಂತದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಹಂತ. ಸಮಾನತೆಯ ಕನಸು ಕಂಡ ಒಂದು ಸಮುದಾಯ ಭಯ ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಡುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳವಳಿಗಳ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಒಂದು ಚಳವಳಿ ತನ್ನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬೆಂಬಲ ಅಗತ್ಯ. ಕೇವಲ ಆದರ್ಶ ಚಿಂತನೆಯಿದ್ದರೆ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಸಮಾಜದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಬಲವಾದ ವಿರೋಧದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಯ ಸಂಘಟಿತ ರೂಪ ದುರ್ಬಲವಾಗಬಹುದು.

ಆದರೂ ಶರಣ ಸಮುದಾಯ ಚದುರಿದರೂ ಅದರ ಚಿಂತನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯತೆಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮುಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನಾಟಕದ ಒಳಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಚಳವಳಿಯ ದುರಂತ ಮತ್ತು ಅದರ ಚಿಂತನೆಯ ಶಾಶ್ವತತೆ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲಿ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

'ತಲೆದಂಡ'ದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಶ್ನೆ:

ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಅವಕಾಶ ಮತ್ತು ಗೌರವ ದೊರೆಯುವ ಸಮಾಜ. 'ತಲೆದಂಡ'ದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ಜನ್ಮದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ದುಡಿಮೆಗೆ ಗೌರವ ನೀಡದಿರುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಶರಣ ಚಳವಳಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕಾಯಕದ ಗೌರವ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹದ ಮನೋಭಾವದ ಮೂಲಕ ಸಮಾನತೆಯ ಬದುಕನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಳೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿರೋಧ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಕೇವಲ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ತತ್ವದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನೋಭಾವದ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಆಗಿದೆ.

ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆ:

'ತಲೆದಂಡ'ದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧಿಕಾರದ ಭಾಗವೂ ಆಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಶರಣರು ಇಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಆಂತರಿಕ ನಿಷ್ಠೆ, ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾನವೀಯತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕು. ಅದು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ನೋಡುವ ಕಾರಣವಾಗಬಾರದು ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

'ತಲೆದಂಡ'ವನ್ನು ಕೇವಲ ಇತಿಹಾಸದ ನಾಟಕವಾಗಿ ಓದಿದರೆ ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥ ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಬಹುದು. ಜಾತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸ,

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದಭಾವ, ಅಧಿಕಾರದ ದುರುಪಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಮಾನತೆ ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆಯ ಭೇದಭಾವಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಾನತೆಯ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು 'ತಲೆದಂಡ'ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೊಸ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಜಾತಿಯನ್ನು ಟೀಕಿಸುವುದು ಅಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಅವನ ಜನ್ಮದಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸದ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು.

ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ:

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆಳವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾನವೀಯತೆಯಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ನೋಡುವುದು ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ವಿರುದ್ಧ. ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡುವುದು ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ವಿರುದ್ಧ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದೂ ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ವಿರುದ್ಧ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಚಿಂತನೆ ಈ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿರಿಸುತ್ತದೆ. ಶರಣರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಮೌಲ್ಯ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ 'ತಲೆದಂಡ'ದ ಅಂತಿಮ ಸಂದೇಶ ಕೇವಲ ಜಾತಿ ವಿರೋಧವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಗೌರವಿಸುವ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣವೇ ಅದರ ಮೂಲ ಆಶಯ.

'ತಲೆದಂಡ' ನಮಗೆ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಉಳಿದು ಬಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಚಿಂತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಜನರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ, ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರವಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಗತ್ಯ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಚಳವಳಿಯು ದೊಡ್ಡ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದರೂ ಅದರ ಮುಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ದುರಂತದತ್ತ ಸಾಗುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಚಳವಳಿಯ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಅದರ ತಕ್ಷಣದ ರಾಜಕೀಯ ಫಲಿತಾಂಶಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅಳೆಯಬಾರದು. ಅದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಉಪಸಂಹಾರ (Conclusion):

ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರ 'ತಲೆದಂಡ' ನಾಟಕವು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜದ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತದೆ. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವ, ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯತೆಯ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ನಾಟಕ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಶರಣ ಚಳವಳಿ ಸಮಾನತೆಯ ಹೊಸ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಯಕ ಮತ್ತು ದಾಸೋಹದ ಮೂಲಕ ದುಡಿಮೆಗೆ ಗೌರವ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಮೂಲಕ ವಿಚಾರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು ಎಂಬ ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲವನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹರಳಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮಧುವರಸರ ಕುಟುಂಬಗಳ ನಡುವಿನ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧ ಈ ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಘಟನೆ ಸಮಾಜದ ಹಳೆಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ನೇರ ಸವಾಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ

Cover Page

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY EDUCATIONAL RESEARCH
ISSN:2277-7881(Print); IMPACT FACTOR :9.014(2025); IC VALUE:5.16; ISI VALUE:2.286
PEER REVIEWED AND REFEREED INTERNATIONAL JOURNAL
(Fulfilled Suggests Parameters of UGC by IJMER)
Volume:14, Issue:11(1), November, 2025
Scopus Review ID: A2B96D3ACF3FEA2A
Article Received: Reviewed: Accepted
Publisher: Sucharitha Publication, India
Online Copy of Article Publication Available: www.ijmer.in

ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳ ವಿರೋಧ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗುವ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಿಜ್ಜಳನ ಪಾತ್ರದ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜನು ಒಂದು ಕಡೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ತನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕುತ್ತಾನೆ. ಈ ದ್ವಂದ್ವದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಧಾರಗಳು ಕೊನೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ದುರಂತವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಹತ್ಯೆ ಮತ್ತು ನಂತರದ ಅರಾಜಕತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷವು ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಘರ್ಷವಾಗಿ ಬದಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ 'ತಲೆದಂಡ'ವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಘರ್ಷ, ಜಾತಿ ವಿರೋಧಿ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಒಂದೇ ಕಥಾ ಹಂದರದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿರುವ ಮಹತ್ವದ ನಾಟಕವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಗೌರವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಆಶಯವು ಜಾತಿಯಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದು. ಆ ಆಶಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹಳೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಅವರ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದುರಂತಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದರೂ ಸಮಾನತೆಯ ಚಿಂತನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ ಸಂದೇಶ.

ಆದ್ದರಿಂದ 'ತಲೆದಂಡ'ವನ್ನು ಕೇವಲ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಕಾಲದ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯಾಗಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಓದುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಜಾತಿ ವಿರೋಧ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಮಾನವೀಯತೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ 'ತಲೆದಂಡ' ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು (References)

1. ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ್, *ತಲೆದಂಡ*, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ, 2018
2. ಅನ್ನದಾನೇಶ್ ಬಿ.ಎ., *ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರ ನಾಟಕಗಳು–ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ*, ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2012
3. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ ಕೆ., *ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ*, ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ, ಬೆಂಗಳೂರು, 2018
4. ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ., (ಸಂ.), *ರಂಗಭೂಮಿ – ಪೂರ್ವ, ಪಶ್ಚಿಮ*, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ, 1982
5. ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ., *ರಂಗಪ್ರಪಂಚ*, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ, 1994
6. ಅಶೋಕ ಟಿ.ಪಿ., *ರಕ್ತ ರಂಗಭೂಮಿ*, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ, 1982
7. ಸನದಿ ಬಿ.ಎ., *ಕಲೆ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ*, ಕಾಲಗತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ರಾಯಬಾಗ, 1990
8. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರೀ ಎ.ಆರ್., *ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ*, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, 1988
9. ಶಿವಪ್ರಕಾಶ್ ಎಚ್.ಎಸ್., ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1993